

נואם דגול - וטיעונים כוזבים

נוקט שיטות-טור, הרי הוא עושה מעשים הנוגדים את הטבע האנושי, כמוהו כנאצים. בשם הטבע האנושי ניתן להצדיק או להכחיש כל דבר, ובדיוק משום כך אין להשתמש בו כחזיון לטיעון כלשהו.

הטיעון בשם ההיסטוריה. טיעון דומה לקודם. בחרים מיקרה היסטורי כלשהו, מתאימים אותו לצר-כינו, וכבר ההיסטוריה מוכיחה את טענתנו. אצל בגין מופיע הטיעון בשם ההיסטוריה בעיקר בצורתו של "טיעון השואה". העובדה ששישה מיליון יהודים נטבחו על-ידי הנאצים מצדיקה, אליבא דבגין, כל צעד וצעד מצדו, נתעב ככל שיהיה. אין זה מיקרה שדווקא מצדו נגייס לעזרת מטרותיו הפוליטיות הפרואאיות את דם הטבוחים, מעלה מר בגין על ראשית כיפה והבעת קדוש-מעונה, והשילוב של "היסטוריה", "קדושה" ומי-מיקה תיאטרלית כבר משכיח מאיתנו את כל השאר.

מר בגין אינו מסתפק, כמובן, בטיעונים כוזבים. הוא משתמש בנאומיו ב"עזרים" נוספים. המיקה הזוכה כבר, וכן גם הכיפה. אך אם נישאר בתחום המילולי, כדאי להזכיר את מה שכמוהו, "מילים טעונות רגש", המאורות להפעיל את קהל השומעים בדרך ההת-נייה הפאולובית. מילים כמו "נצח ישראל", "דם קדושינו" או "קנים, נשים וטף" מעירות במאזין יצרים רדומים, ומרדימות באותה הזדמנות חגיגת איד הגינון. מר בגין נחשב כנואם מעולה משום שהוא יודע להפעיל בעת ובעונה אחת את כל הלחצים, כאותו קוסם שבעת-בעונה אחת הוא שולף ארנבים ממגיבתו, בולע חרבות ומכניס את הצופה שהתנדב לעלות על הבמה. נסיים בדוגמה אופיינית:

מר בגין: "לפלסטינים (נאמר תוך הדגשת ה"לס" בהבעת בוז האומרת: מי הם בכלל?) אין שום זכות הגדרה עצמית. מדוע? משום שהם מיוצגים על-ידי אירגון טרוריסטי, הפוגע בזקנים, נשים וטף. אירגון זה נוקט את השיטות שנקטו הנאצים (כיפה על הראש) ששפכו את דם קדושינו. אנו לא נדבר עם אירגון נתעב זה (הבעת קדוש מעונה). האם יסבול הטבע האנושי שיהודי ידבר עם מי שרוצה להשמידו? האם ניתן הגדרה עצמית למי שישלח קטיושות אל ערינו? התהיה שוב ירושלים, עיר-הקודש, בטווח תותחני של הצורך? לצורך הטיעון טורה בגין לזהות את הפלסטינים עם אש"ף וכך, בפוסלו את אש"ף, הוא פוסל גם את הפלסטינים, ואתה כמעט שוכח שלמר בגין לא משנה כלל מי מייצג את הפלסטינים, ושאלו הוא מוכן לתת להם זכות הגדרה עצמית בשום מיקרה.

מתקבל על הדעת שמר בגין מכיר גם כמה טענות תקפות, כמו של? לעשות ואלה אינם משיעשים ירשום לעמיתם את מה? הקורא המבקש להשתעשע ירשום לפניו את סוגי הטיעונים הכוזבים, ובנאומו הקרוב של מר בגין יוכל לרשום לפניו כמה פעמים משתמש הנואם הדגול בכל אחד מהם.

ההימור שלד הוא, שבנאום בן יותר מעשר דקות לא ישכח בגין אף אחד מהם.

שלמה פרנקל, חל-אביב

"אינני מרגיש שאני בירושלים."

באותם המקומות שבהם אפשר להרגיש זאת, עצתי למתכננים, למפתחים ולקבלנים: "סלקו ידכם!" אחד המקומות שעוד נותרו לפליטה בעיר היפה הזאת הוא הכפר עין-כרם, שבשפיליו המערביים של הרי-הרצל. יש לי תשובה לכל הנימקים של מתכנני עין-כרם. לנימק אחד בלבד - "הרווח הכספי" - אין לי תשובה. עם הנימוק הזה נידון גם מאבקס הרומנטי של תושבי עין-כרם לכישלון. לא היה צריך להיות נביא כדי להגיד על עין-כרם, הלא היא בית-הכרם המיק-רית, מה שניבא אותה היהודי לפני 3000 שנה: "ועל בית-הכרם שאו משאת כי ראה נשקפה מצפון ושבר גדול" (ירמיהו ו' פס' א').

משה עמרם, ירושלים

כזבן כבגין. כבר בכנסת הקודמת טען שיש רוב לעמ-דתו, וכך הוא ממשיך וטוען בכנסת הזאת למרות שלא לחרות, לא לליכוד, ואף לא לליכוד + מפד"ל אין רוב, לא בכנסת ולא בעם.

הטיעון בשם הסמכות. על-פי טיעון כוזב זה, מקנה מעמדו הרם של הטוען או התומך בטיעון מישנה-תוקף למענתו. העובדה שבגין הוא, ראש האופוזיציה או "ראש הממשלה", מאורה לחזק את עמדותיו. אך הוא אינו מסתפק בכך, ומנסה לגייס לעצמו תמיכת סמכויות אחרות. כך, למשל, טען בגין בזכות "תוכנית השלום" המגוחכת שלו, משום שהנשיא קארטר (שניתן להסביר ל"בוטניסקי") וכמה סנטאטורים (ידועים ומכובדים) תמכו בה. גם כאן, כמו בטיעונים הקודמים, אין מר בגין חש מחויבות רבה לאמת, וזו שבה וטופחת על פניו לאחר זמן. אך לטיעון זה הגיוון מופקק מאד גם כשיש תמיכת-אמת מצד "הסמכות", שכן מעמדו הרם, הפוליטי, החברתי או הדתי של הדובר אין לו דבר וחצי דבר עם התוקף ההגיוני של דבריו. אדרבא: אם לפי תשאלו, ככל שמעמדו של אדם רם יותר, יש להתייחס לדבריו בחשדנות רבה יותר, ואין טוב מן המיקרה של מנחם בגין עצמו כדי להוכיח זאת.

הטיעון בשם הקדושה. טיעון-כוזב זה דומה לקודם. כאן אין הכוון מסתפק בסמכות אנושית, אלא מגייס לעזרתו סמכויות "נעלות" יותר, ומה לנו נעלה יותר מן האל עצמו? כך, טוען בגין, אם "אלוקינו" בכבודו בעצמו הבטיח לנו את ארץ-ישראל כולה, מי אנוחם הקטנים והעלולים שנסנה להתנגד לרצונו, ולהחזיר חלק מארץ זו לעם אחר? אף זה מן הטיעונים החביבים על בגין, שאינו פוסע פסיעה בלי לומר, "בעזרת השם". נגד טיעון מופקק זה כבר העלה בשעתו ז'אן-ז'אק רוסו טענה יפה: האל, שהכל נעשה בדברו, גם המחלות כך. האם משום כך אסור לנו להזמין רופא?

הטיעון בשם החוק. ניתן לסמוך על פורמאליסט כבגין שלא ישכח את החוק כמקנה תוקף וצדק לטיעוניו (כאשר נוח לו הדבר, כמובן. מר בגין היה תומך נלהב בהפרת החוק של קודם בעת שילטון המערך). טיעון זה חביב במיוחד על מי שמצוי בשילטון או מקורב לצלחת. החוקים נוחקים על-פי אינטרסים קרים ואר-ציים מאד על-ידי השילטון. אחר-כך בא השליט, וטוען כי רק מה שנעשה על-פי החוק, או למיזער, "ברוח החוק", הוא גם צודק ונוכח.

הטיעון בשם הטבע האנושי. על-פי טיעון כוזב זה, מוצדקים מעשה או אמירה על-פי מידת קירבתם לדבר-מה מעורפל הקרוי בפי הטוען, "הטבע האנושי". העובדה שמצוי מספר בלתי-נדלה של סוגי "טבע אנושי" אינה מפריעה, כמובן, לנואם דגול כבגין, אדרבא: זה רק עוזר לו. למשל: כשהוא עומד בראש אירגון מחתרתי הנוקט את דרך הטרור, הרי זה משום שהטבע האנושי דורש שעם יילחם לעצמאותו בכל האמצעים. כשאש"ף

האריסטיקה (היא תורת הוויכוח, או "הנצחנות") פותחה על-ידי הסופיסטים היוונים שחייבים היו להר-כיה את כוחם בהוכחת ההנחה והיפוכה. לצורך מיבצע כזה נזקקו הסופיסטים גם לטיעונים-כוזב שאינם תקפים מבחינת ההגיון. חכם רומי אחד, אם אינני טועה, בדק ומצא שיבעה סוגים עיקריים של טיעונים-כוזב אך מאז, למרבית הצער, לא נעשתה עבודה רבה בשטח זה.

מטבע הדברים, תופסים הפוליטיקאים מקום של כבוד בין המשתמשים בטענות-כוזב (אף שגם "מדענים" למיניהם, המתנאים ואפולוגטים אחרים של המישערים עושים בהן שימוש מכובד). פוליטיקאי אחד, הנחשב אצלנו כנואם-בחסד הוא, כמובן, ראש-הממשלה מנחם בגין, ולא פועל כך, טוען אני, לא במימקרה. שכן מנחם בגין שלנו עושה בתחום הטיעונים הכוזבים כבתוך שלו, ולא פעם אתה מוצא אצלו גם חידושים מעניינים בתחום זה, קומבינאציות מפתיעות ועוד כינאז באלה. בשורות הבאות אסקור את הסוגים העיקריים של הטיעונים הכוזבים שבהם עושה מר בגין שימוש (מבלי להיות צמוד תמיד למקור הרומי) ואולי נברר לנו, אחת ולתמיד, את סוד קיסמו של הנואם הדגול הזה.

הטיעון באשר הטענה (התודעה) גם כארגומנטוס אדי-הומינמ. כאשר טוענת המתוכננת עימך נראית קשה לעיועו, אין לך ברירה אל לפטל בטוען עצמו. מר בגין עושה שימוש רחב מאד בטיעון זה, ומשלב אותו בכישורו רב גם בטיעונים אחרים. לדוגמה: כשתקף המערך את שיחורו של הגנב הגדול ביותר בתולדות מדינת ישראל, יהושע בן-ציון, הזכיר בגין לאנשי המערך כי אחד משלהם, יוסי שריד, היה בין הממליצים על השיחור. דוגמה לשימוש "מעורב": כשטוענת ח"כ שולמית אלוני נגד בגין, הוא שואל אותה בשם מי היא מדרת וכאן, כמובן, יש גם שימוש ב"טיעון בשם הרוב" שעליו אעמוד להלן. הכוזב בסוג זה של טיעונים ברור לגמרי: צדיקת הטענה חסרת כשרת לטיב הטוען, שכן שתיים ושתיים הן ארבע אפילו אמר זאת הצורך חמלניצקי, וגם צוררים מאוחרים יותר החביבים על בגין. הטיעון הסיבובי. בסוג זה של טיעונים כוזב, "מוכחת" הטענה על ידי הטענה עצמה. למשל: מר בגין טוען כי צדיקת עמדתו מוכחת מכוח העובדה שהיא נתמכת על-ידי מרבית העם. ומדוע תומך רוב העם בעמדותיו של מר בגין? כמובן: משום שהן צודקות... והעם שלנו הרי הוא עם חכם. כך נוצר, "הקונסנסוס הלאומי" הידוע, שממנו אין לזוז משום שהוא, "הקונסנסוס", והוא "הקונסנסוס" משום שהכל מצייתים לו.

הטיעון בשם הרוב. זהו טיעון-כוזב מן החביבים ביותר על ראש-הממשלה. עד כדי כך חביב עליו טיעון זה, שנעשה בו שימוש גם כשלמר בגין אין רוב מאחוריו. על-פי טיעון זה, עצם העובדה שרוב מספרי של אנשים סבור שטענה מסוימת צודקת - זה עושה אותה כזאת. מר בגין משתמש בטענה זאת לבני האר-פוזיציה בכלל, ולבני הסיעות הקטנות בפרט. מובן שהמיספרים המדויקים אינם מפריעים במיוחד לרבי

עין-כרם - מות החלום

האופורמיות היא נגע שדבק בכל דפוס חיינו. המישטר, כל מישטר, טיבעו שלא ישלים עם המיוחד והשונה, שהרי הוא מקלקל את הסדר. זה גם טיבעו של מישטר המתכננים האורבנים, העושים מלאכתם על-פי הנחיות שקיבלו ממישטר בעלי-הממון העקבלי-ההחלטות, שיכולים להיות לצורך זה; ממשלה, עירייה או חברות פרטיות. הגניוס הארכי-טקטוני היהודי הצליח להגשים בשכונות שונות את האידאל התיכנוני של "שילוב הישן (הגניוס היהודי) עם החדש (הקוביזם המודרני)".

איך אפשר לעצור אותם? אי-אפשר לעצור אותם! אפשר רק לברוח למקום אחר ולקוות שלא יגיעו אליך.

לירושלים יש אופי מיוחד. באו אליה, וחיים בה, אנשים שערגתם אל נופים רחוקים וישנים. נופים אלה עדיין קיימים, והם ממלאים את נפשם. כל דור תרם משהו לנופיה המתחדשים של ירו-שלים, והטבע בהם את חולתם תרבותית האדריכלית. הצלבנים בנו בה את המידלים והכנסיות, המוסלמים את החומות והבתים המקומרים, והיהודים את המלו-נות והשיכונים.

משום-מה היו אלה דווקא הגויים שהבינו את אופיה הארכיטקטוני המיוחד של העיר. החל מהמושל הבריטי סטורס, שייכנס להיסטוריה אולי רק בזכות ההוראה שלו לבנות בירושלים אד-זרק באבן, וכלה באדריכל האמריקאי הידוע לואיס קאהן. כאשר ראה קאהן את תוכנית-האב שהכינו היהודים לירושלים ב-1968, שאל בפלצות: "ואיפה האופי של ירושלים בתוכנית הזאת?" על השאלה מרה מיוחד באופיה של ירושלים אין, לצער, תשובה ברורה, אבל יש לה לפרושה הרגשה צלולה. אפשר לעמוד היום במקום כלשהו בעיר ולומר בביתחון: "אני מרגיש שאני בירושלים." אפשר גם לעמוד במקום אחר, ולומר באותה מידה של ביטחון:

בימים אלה הוגשה על-ידי מינהל-מקרקעי-ישראל תוכנית פיתוח לאחת השכונות הצעירות והיפות ביר-שלים. התוכנית, שהוגשה בחיפזון ותוך הסעיות התו-שבים, מעוררת כבר ויכוח תיכנוני מסוג הוויכוחים שאותם ידעה כבר ירושלים.

מעבר לביקורת העניינית שיש לארכיטקטים על התוכ-נית הספציפית הזאת, מתעוררות שוב כמה שאלות מהותיות הנשאלות על-ידי תושבים רבים בעיר וגם מחוצה לה.

מהי איכות-חיים עירונית, ואיך שומרים עליה? מה המיוחד והיפה באופיה של ירושלים, ואיך שומרים עליו?

מדע התיכנון האורבני המתפתח בשנים האחרונות, מצא כבר, למרבית הפלא, את התשובות לשאלות האלה. מה שאינו מפליא הוא, כמובן, שתהליך הביצוע בשטח עושה אותן התשובות ללעג ולקלס. כמו שניצח הפלסטיק את העץ בתרבות היהודית המודרנית, כך מנצח גם השיכון את הבית בתרבות הדור של המאה ה-20. אנו עומדים חסרי-אונים מול עוצמתן של חברות-הענק, שמטרתן רווחים גדולים ככל האפשר ומהר ככל הניתן, באספקת הצורך במגורים נוחים, הנוחיות חייבת, כמובן, לבוא על חשבון היופי - כאשר השקולים הם רווח ומהירות.

אנו מבינים את כוחו של הסנדאט מול חולשת המיוחד, ופוטרים את עצמנו מלהיאבק בו באותה הרכבת-ראש של מי שמקבל דין שמיים, ויודע שהדין אין דין צדק.

"איכות החיים העירונית" הפכה סיסמתם של הרו-מנטיקאים במאה ה-20. ביקורתם מופנית אל האיכות הפזית הסובבת אותנו, אך בליבם-פנימה הם כואבים למעשה את איכות נפשנו. איכות זו מאבדת את ייחודה, ועולה קורבן על מיוצב הסרט הנע, המוציא מדי שעה תבניות של בתים ואנשים.